

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

૧. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૧/૨૦૧૫

ઈન

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૧૦૮૮/૨૦૧૪

સાથે

૨. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૪/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૨૩૨૩/૨૦૧૪

સાથે

૩. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૫/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૨૩૨૪/૨૦૧૪

સાથે

૪. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૬/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૨૩૨૫/૨૦૧૪

સાથે

૫. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૭/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૨૩૨૬/૨૦૧૪

સાથે

૬. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૮/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૨૩૨૭/૨૦૧૪

સાથે

૭. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૮૯/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૧/૨૦૧૪

સાથે

૮. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૯૦/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૨/૨૦૧૪

સાથે

૯. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૯૧/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૩/૨૦૧૪

સાથે

૧૦. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૯૨/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૪/૨૦૧૪

સાથે

૧૧. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૯૩/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૫/૨૦૧૪

સાથે

૧૨. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૯૯૪/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૬૪૬/૨૦૧૪

સાથે

૧૩. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૨/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૦૮૯/૨૦૧૪

સાથે

૧૪. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૩/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૦૯૦/૨૦૧૪

સાથે

૧૫. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૪/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૦૯૧/૨૦૧૪

સાથે

૧૬. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૫/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૦૯૨/૨૦૧૪

સાથે

૧૭. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૬/૨૦૧૫

ઈન

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર: ૧૧૦૯૩/૨૦૧૪

સાથે

૧૮. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૧૦૧૭/૨૦૧૫

ઈન
 સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૧૦૯૪/૨૦૧૪
 સાથે
 ૧૯. આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૬૬૧૦/૨૦૧૪
 સાથે
 ૨૦. આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૮૪૫/૨૦૧૬
 ઈન
 સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૩૭૭૮/૨૦૦૯
 સાથે
 ૨૧. સિવિલ એપિલિકેશન (સ્ટે માટે) નંબર: ૧/૨૦૧૬
 ઈન
 આર/લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર: ૮૪૫/૨૦૧૬
 ઈન
 સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૩૭૭૮/૨૦૦૯
 સાથે
 ૨૨. આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર: ૧૪૦૧૧/૨૦૧૯

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડો. વિનીત કોઠારી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને મોકલવું કે નહિ?	

૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબબ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

=====

સ્મિતાબેન મહીન મોદી

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ અન્ય(ઓ)

=====

એલપીએ નંબર ૧૦૧૧/૨૦૧૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી મૌનિષ ટી. પાઠક (૫૮૯૨)

સામાવાળા નંબર ૧ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજુપી

સામાવાળા નંબર ૨ તરફે શ્રી ધર્મેશ વી. શાહ

એલપીએ નંબર ૯૮૪/૨૦૧૫ થી ૯૮૮/૨૦૧૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧, ૨ તરફે શ્રી મૌનિષ ટી. પાઠક (૫૮૯૨)

સામાવાળા નંબર ૧, ૨-૪, ૫ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજુપી

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી એચ. એમ. પરીખ સિનિયર કાઉન્સેલ

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી રસેષ એચ. પરીખ

એલપીએ નંબર ૯૮૯/૨૦૧૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી ઋદ્ધેશ ત્રિવેદી

સામાવાળા નંબર ૧, ૨-૪, ૫ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજીપી

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી એચ. એમ. પરીખ સિનિયર કાઉન્સેલ

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી હેમાંગ એચ. પરીખ

એલપીએ નંબર ૯૯૦ થી ૯૯૩/૨૦૧૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી ઋદ્ધેશ ત્રિવેદી

સામાવાળા નંબર ૧, ૨-૪, ૫ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજીપી

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી એચ. એમ. પરીખ સિનિયર કાઉન્સેલ

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી હેમાંગ એચ. પરીખ

એલપીએ નંબર ૯૯૪/૨૦૧૫ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧, ૨ તરફે શ્રી મૌનિષ ટી. પાઠક (૫૮૯૨)

અપીલકર્તા નંબર ૩ તરફે શ્રી ઋદ્ધેશ ત્રિવેદી

સામાવાળા નંબર ૧, ૨-૪, ૫ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજીપી

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી એચ. એમ. પરીખ સિનિયર કાઉન્સેલ

એલપીએ નંબર ૧૦૧૨ થી ૧૦૧૫/૨૦૧૭ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી મૌનિષ ટી. પાઠક (૫૮૯૨)

સામાવાળા નંબર ૧ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજુપી

સામાવાળા નંબર ૨ તરફે શ્રી ધર્મેશ વી. શાહ

એસસીએ નંબર ૧૬૬૧૦/૨૦૧૪ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧, ૨ તરફે શ્રી ચિરાગ બી. પટેલ (૫૮૯૨)

સામાવાળા નંબર ૧, ૨ તરફે શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા એજુપી

સામાવાળા નંબર ૩ તરફે શ્રી વિરલ કે. શાહ

એલપીએ નંબર ૮૪૫/૨૦૧૬ અને સીએ નંબર ૧/૨૦૧૬ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી એમ. બી. ગોહિલ

સામાવાળા નંબર ૧ તરફે શ્રી ધર્મેશ વી. શાહ

સામાવાળા નંબર ૧ તરફે શ્રી જયદીપસિંહ એચ. રાજપૂત

એસસીએ નંબર ૧૪૦૧૧/૨૦૧૯ માં ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા નંબર ૧ તરફે શ્રી ચિરાગ બી. પટેલ (૫૮૯૨)

ડીએસ દ્વારા રૂલ બજવણી: ૧-૨, ૩.

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડો. વિનીત કોઠારી

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી ગીતા ગોપી

તારીખ: ૧૦/૦૨/૨૦૨૧

સંયુક્ત મૌખિક ચુકાદો

(દ્વારા: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી ડો. વિનીત કોઠારી)

૧. હાલનો લેટર્સ પેટન્ટ અપીલોનો સમૂહ સામાવાળા નતપુર કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ (લિક્વિડેશનમાં) ના દેવાદારો / જામીનદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશનોને ફગાવી દેતા વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના તારીખ ૦૫/૦૫/૨૦૧૫ ના હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે. રિટ અરજીઓ ફગાવી દેતી વખતે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનું અવલોકન સરળ સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવેલ છે:

“[૧૪] સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ લિક્વિડેટર દ્વારા વાપરવાની સત્તાઓની જોગવાઈ કરે છે જેમાં મંડળી વતી, તેમની કચેરીના નામે દાવો અને અન્ય કાનૂની કાર્યવાહી, સિવિલ કે ક્રિમિનલ, શરૂ કરવાની અને તેનો બચાવ કરવાની સત્તાઓ; મંડળી અને ફાળો આપનાર અથવા કથિત ફાળો આપનાર અથવા અન્ય દેવાદાર અથવા મંડળી પ્રત્યેની જવાબદારીની આશંકા ધરાવતી વ્યક્તિ વચ્ચેના તમામ કૉલ્સ અથવા કૉલ્સ પ્રત્યેની જવાબદારીઓ અને દેવાં

અને જવાબદારીઓ જે દેવામાં પરિણમી શકે તેમ હોય, અને વર્તમાન અથવા ભવિષ્યના, ચોક્કસ અથવા સંભવિત, અસ્તિત્વમાં હોય તેવા અથવા અસ્તિત્વમાં હોવાનું માનવામાં આવતા તમામ દાવાઓ અંગે સમાધાન કરવાની; મંડળીની અસ્કયામતો અથવા મંડળીના સમેટાપને કોઈપણ રીતે સ્પર્શતા અથવા અસર કરતા તમામ પ્રશ્નો અંગે, નક્કી કરવામાં આવે તેવી શરતો પર સમાધાન કરવાની અને તેવા કોઈપણ કૉલ, જવાબદારી, દેવું અથવા દાવાની ચૂકવણી માટે કોઈપણ જામીનગીરી લેવાની અને તે બાબતે પૂરેપૂરી મુક્તિ આપવાની અને દાવાનો જવાબ આપવાની તક આપ્યા પછી, સભ્યો અથવા ભૂતપૂર્વ સભ્યો દ્વારા અથવા મૃતક સભ્યોની મિલકત, નામાંકિત વ્યક્તિઓ, વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા, અથવા કોઈપણ અધિકારી, ભૂતપૂર્વ અધિકારી અથવા મૃતક અધિકારીની મિલકત અથવા નામાંકિત વ્યક્તિઓ, વારસદારો અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિ દ્વારા મંડળીની અસ્કયામતોમાં આપવાના અથવા આપવાના બાકી રહેતા ફાળાને સમયે-સમયે નક્કી કરવાની, જેમાં સભ્યો અથવા અધિકારીઓ પાસેથી લેણાં નીકળતા દેવાનો સમાવેશ થતો હોય; સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૩ હેઠળ અરજી કરવાની અને જો એવું માનવાને કારણ હોય કે મંડળીનું પુનર્ગઠન થઈ શકે છે તો રજિસ્ટ્રારની પૂર્વ મંજૂરીથી કલમ ૧૯ હેઠળ જરૂરી હોઈ શકે તેવી કાર્યવાહી કરવાની સત્તાનો સમાવેશ થાય છે.

[૧૫] ઉપરોક્ત સત્તાઓ સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે ધારાસભાનો હેતુ ક્યારેય એવો

નહોતો કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ મુજબ સમેટાપની કાર્યવાહી પૂર્ણ થતાં જ લિક્વિડેટરની સત્તાનો અંત આવી જાય.

[૧૬] સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૩ લિક્વિડેટર અથવા રજિસ્ટ્રાર દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ પર રજિસ્ટ્રાર અથવા લિક્વિડેટર દ્વારા સહી કરાયેલા પ્રમાણપત્ર પર નાણાં વસૂલ કરવાની રીત પૂરી પાડે છે જેને સિવિલ કોર્ટની ડિક્રી ગણવામાં આવે છે અને પ્રમાણપત્રના આધારે કલેક્ટરની મદદથી મંડળી અથવા મંડળીના પ્રભારી લિક્વિડેટર દ્વારા અરજી કરીને નાણાં વસૂલ કરી શકાય છે. આવી અરજી હુકમમાં નિશ્ચિત કરવામાં આવેલી તારીખથી ૧૨ વર્ષની અંદર કરવાની હોય છે અને જો કોઈ તારીખ નિશ્ચિત કરવામાં ન આવી હોય તો હુકમની તારીખથી કરવાની હોય છે. હવે જ્યારે લિક્વિડેટરને પણ હુકમ પસાર થયાની તારીખથી ૧૨ વર્ષની અંદર આવી અરજી કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હોય, ત્યારે કોઈપણ રીતે એવું કહી શકાય નહીં કે જ્યારે ધારાસભાએ સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ કરવાની જોગવાઈ કરી ત્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ દ્વારા લિક્વિડેટરની સત્તાના સમયગાળાને ટૂંકાવવાનો ક્યારેય હેતુ રાખ્યો હતો. તેવી જ રીતે મંડળીના પુનર્ગઠન માટે કલમ ૧૯ હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે લિક્વિડેટર પાસે સત્તાઓની ઉપલબ્ધતા પણ એ દર્શાવે છે કે ધારાસભાનો હેતુ ક્યારેય સમેટાપના હુકમની તારીખથી વધુમાં વધુ સાત વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થવા પર લિક્વિડેટર તરીકે કાર્ય કરવાની લિક્વિડેટરની સત્તાઓને ટૂંકાવવાનો ન

હોઈ શકે. તેથી, એવું જણાતું નથી કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ સમેટાપના હુકમની તારીખથી સાત વર્ષનો સમયગાળો પૂર્ણ થયા પછી પણ લિક્વિડેટર તરીકે કાર્ય ચાલુ રાખવાની લિક્વિડેટરની સત્તા અને અધિકારને ટૂંકાવશે. એવું માનવું સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૮ અને કલમ ૧૧૦ ની જોગવાઈઓથી વિપરીત થશે.

[૧૭] સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ ત્રણ વર્ષના સમયગાળામાં અને ત્યાર પછી લંબાવવામાં આવેલા ચાર વર્ષના સમયગાળામાં મળીને કુલ સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

[૧૮] આવી જોગવાઈ પાછળનો વિચાર એ જોવાનો છે કે સમેટાપની કાર્યવાહી બિનજરૂરી વિલંબ વિના પૂર્ણ થાય જે મંડળીના હિતમાં રહેશે. પરંતુ તેનો અર્થ એવો ક્યારેય ન થઈ શકે કે જે મંડળી સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવા છતાં તેના લેણાં વસૂલ કરવા માટે હક્કદાર છે તે લિક્વિડેટર મારફતે આવા લેણાં વસૂલ કરવા માટેની કાનૂની કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે નહીં. બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણને ધ્યાનમાં લેતાં, એવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં કે સમેટાપના હુકમની તારીખથી સાત વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થવા પર લિક્વિડેશન કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાતું હોવાથી લિક્વિડેટર પાસે લેણાંની વસૂલાત માટે દેવાદારો અને જામીનદારોને નોટિસ આપવાની કાર્યવાહી

સહિતની કાર્યવાહી કરવાની સત્તાનો અભાવ રહેશે.

[૧૯] હવે જ્યાં સુધી એવી દલીલનો સવાલ છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ ની માની લેવાની જોગવાઈઓના કારણે લાવડ દાવાઓની કાર્યવાહી ઉપશમિત અને સમાપ્ત થઈ ગઈ છે, તો તે ઉદ્દેખ કરવો જરૂરી છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭ મુજબ, એક મંડળી તેની નોંધણી પર દાવો અથવા અન્ય કોઈપણ કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરવા અને તેનો બચાવ કરવા માટે સક્ષમ બોડી કોર્પોરેટ બને છે. આમ, તે સદર અધિનિયમ હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત સ્વતંત્ર કાનૂની સંસ્થા છે જે દાવો અને કાનૂની કાર્યવાહી દાખલ કરી શકે છે અને આવી કાનૂની કાર્યવાહી કોર્ટના હુકમ દ્વારા સમાપ્ત ન થાય ત્યાં સુધી તેની સંચાલક મંડળ મારફતે અથવા જો તે લિક્વિડેશનમાં હોય તો લિક્વિડેટર મારફતે આવી કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે.

[૨૦] સદર અધિનિયમનું પ્રકરણ ૯ કલમ ૯૬ હેઠળ સંદર્ભિત વિવાદોનો નિર્ણય કરવાની પ્રક્રિયા પૂરી પાડે છે. કલમ ૯૭(૧)(સી) કલમ ૧૦૭ હેઠળ પસાર કરાયેલા સમેટાપના હુકમની તારીખથી વિવાદ સંદર્ભિત કરવા માટે છ વર્ષની મુદતની જોગવાઈ કરે છે.

[૨૧] કલમ ૯૮ અને કલમ ૯૯ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કેટલીક

જોગવાઈઓની મદદથી આવા વિવાદના નિકાલ અને વિવાદોના નિકાલ માટેની પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરે છે. ગુજરાત કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ રૂલ્સ, ૧૯૬૫ (ટૂંકમાં 'સદર નિયમો') ના નિયમ ૪૧ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ સુનાવણી અને નિર્ણય માટેની પ્રક્રિયા સાથે વાંચતા વિવાદના નિકાલ માટેની સદર જોગવાઈ અનુસાર, નોમિની બોર્ડ ન્યાય, સમન્યાય અને સદ્બુદ્ધિ અનુસાર પક્ષકારો અને તેમના સાક્ષીઓની જુબાની નોંધીને વિવાદનો નિર્ણય કરવાનો હોય છે. તેથી, જ્યારે વિવાદ સંદર્ભિત કરવા માટે સમેટાપના હુકમની તારીખથી છ વર્ષની મુદત પૂરી પાડવામાં આવી હોય, ત્યારે સમેટાપના હુકમની તારીખથી સાત વર્ષ પૂરા થવાથી લાવડ દાવામાં વિવાદનો નિર્ણય કરવાની નોમિની બોર્ડની સત્તા છીનવાઈ જશે નહીં કે લાવડ દાવાની કાર્યવાહી સમાપ્ત થશે નહીં. એવું કલ્પના કરી શકાય નહીં કે ધારાસભાએ સમેટાપના હુકમની તારીખથી દાવો દાખલ કરવા માટે છ વર્ષનો સમય આપ્યા પછી એવો હેતુ રાખ્યો હોય કે લાવડ દાવાની કાર્યવાહી માત્ર એક વર્ષના વધારાના સમયગાળાની સમાપ્તિ પર આપોઆપ ઉપશમિત થઈ જશે. વાસ્તવમાં સમેટાપના હુકમની તારીખથી છ વર્ષનો સમયગાળો પૂરો પાડવો એ દર્શાવે છે કે ધારાસભાનો હેતુ ક્યારેય એવો ન હોઈ શકે કે લિક્વિડેટરની સત્તાનો અંત આવશે અથવા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ માં સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ કરવા માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા સાત વર્ષના સમયગાળાની સમાપ્તિ પર દાવાની કાર્યવાહી ઉપશમિત અથવા સમાપ્ત થઈ જશે. જો અરજદારોની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે, તો તે માત્ર અપ્રામાણિક

દેવાદારોને મુકદ્દમાને લંબાવીને અયોગ્ય લાભ લેવાની મંજૂરી આપશે નહીં પરંતુ કલ્યાણકારી કાયદા પાછળના સારા હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને પણ નુકસાન પહોંચાડશે. તેથી આવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં.

[૨૨] એચ.એમ. જોશી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, તથ્યો એવા હતા કે ત્રણ અલગ-અલગ મંડળીઓ માટે, જેમાંના સામાવાળા નંબર ૪ થી ૬ ને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૭(૩) હેઠળ સમેટી લેવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, તેમાં અરજદાર – બેંકને લિક્વિડેટર તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. જો કે, સાત વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થવા પર, લિક્વિડેટરે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ હેઠળ સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત કરવાનો હુકમ એવા આધારે પસાર કર્યો હતો કે સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત થઈ ગઈ હોવાનું ગણાતું હતું. આ જ હુકમ હતો જેને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૫૫ હેઠળ રાજ્ય સરકાર સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો હતો. જો કે, કલમ ૧૫૫ હેઠળની રિવિઝન અરજી પેઠિંગ હતી તે દરમિયાન, લિક્વિડેટર તરીકેની બેંકે સરકારને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ ની જોગવાઈઓમાંથી મંડળીઓને મુક્તિ આપવા માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા વિનંતી કરી. મંડળીઓને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ ની જોગવાઈમાંથી મુક્તિ આપવાના રાજ્ય સરકારના પગલાની તપાસ કરતા, કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો કે માત્ર રજિસ્ટ્રાર જ કલમ ૧૧૪ ની જોગવાઈઓની માની લેવાની કલ્પના હેઠળ સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ ગણવામાં

વ્યાજબી ન હતા, પરંતુ રાજ્ય સરકાર પાસે કલમ ૧૬૧ નો ભૂતલક્ષી અસરે ઉપયોગ કરવાની પણ કોઈ સત્તા નથી. કલમ ૧૬૧ ની જોગવાઈઓને ભૂતલક્ષી અસરે લાગુ કરવા અને સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થવા ગણાવાના પાસા પર, કોર્ટે એચ.એમ. જોશી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ફરરા નંબર ૪ અને ૮ માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો અને અવલોકન કર્યું :-

“૪. અર્થઘટનનો આ એક સુસ્થાપિત નિયમ છે કે જ્યાં સુધી ધારાસભા સ્પષ્ટ શબ્દો દ્વારા અથવા જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા એવો ઈરાદો પ્રગટ ન કરે કે તેને ભૂતલક્ષી અસરે લાગુ કરવો જોઈએ ત્યાં સુધી કાયદો ભવિષ્યલક્ષી અસરે કાર્ય કરે છે. કલમ ૧૬૧ માં એવા કોઈ સ્પષ્ટ શબ્દો નથી જે સૂચવે કે તેનો ભૂતલક્ષી અસરે અમલ કરવાનો ઈરાદો હતો. કલમ ૧૬૧ દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તા માત્ર કલમ ૧૧૪(૧) ના અમલના સંબંધમાં આપવામાં આવનારી મુક્તિ પૂરતી મર્યાદિત નથી પરંતુ તે સદર અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓના અમલમાંથી કોઈપણ મંડળી અથવા મંડળીઓના વર્ગને મુક્તિ આપવાની સર્વવ્યાપી સત્તા છે. ઉક્ત સત્તાનો ઉપયોગ ભૂતલક્ષી અસરે થઈ શકે છે તેવો ઈરાદો દર્શાવતા સ્પષ્ટ શબ્દોની ગેરહાજરીમાં, આવી સત્તા ભૂતલક્ષી અસરે પણ વાપરી શકાય છે તેવું માનીને કોર્ટ આવી જોગવાઈના ક્ષેત્રને વ્યાપક બનાવવામાં ધીમી રહેશે. ભૂતલક્ષી અમલ સૂચવતા સ્પષ્ટ શબ્દોની ગેરહાજરીમાં પણ, કોર્ટ ધારાસભાને આવો ઈરાદો આપી શકે છે જો જરૂરી ગર્ભિતાર્થ દ્વારા આવો ઈરાદો મેળવી શકાય.

કલમ ૧૬૧ જે પોતે જ છે તે શંકા વગર સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓમાંથી કોઈપણ મંડળી અથવા મંડળીઓના વર્ગને મુક્તિ આપવાનો હેતુ ધરાવે છે પરંતુ શું એવી દલીલ કરી શકાય કે આપેલી જોગવાઈ સદર મંડળી અથવા મંડળીઓના વર્ગ સંદર્ભે પોતે પૂર્ણ થઈ ગઈ હોય તે પછી પણ ભૂતકાળની તારીખથી મુક્તિ આપવા માટે સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય જેથી “વૈધાનિક અસમને રદબાતલ કરી શકાય”? સ્પષ્ટ કહીએ તો, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪ ના પેટા-ખંડ (૧) ની અરજીના આધારે, સાત વર્ષના કુલ સમયગાળાની સમાપ્તિ પર અમુક પરિણામો આવ્યા, એટલે કે સમેટાપની કાર્યવાહીની સમાપ્તિ. શું નિયત સમયગાળાની સમાપ્તિ પર આવેલી આ વૈધાનિક અસર અથવા પરિણામને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ નો ઉપયોગ કરીને નિષ્ફળ બનાવી શકાય? સમેટાપની કાર્યવાહીની સમાપ્તિ પર રજિસ્ટ્રાર આ બાબતમાં આગળની કાર્યવાહી કરવા માટે બંધાયેલા છે અને જો કલમ ૧૬૧ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ ભૂતલક્ષી અસરે થઈ શકે તો માત્ર સમાપ્તિનો હુકમ જ નહીં પરંતુ તેના અનુસંધાને લેવાયેલા તમામ પછીના પગલાં નિષ્ફળ જશે. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ ની સાદી ભાષા પરથી આવો ઈશદો જણાતો નથી. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, કલમ ૧૬૧ જે સામાન્ય રીતે લાગુ થાય છે તે રાજ્ય સરકારને સદર અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓમાંથી કોઈપણ મંડળી અથવા મંડળીઓના વર્ગને મુક્તિ આપવાની સત્તા આપે છે. રાજ્ય સરકારને આપવામાં આવેલી આવી વ્યાપક સત્તા મર્યાદિત હોવી જોઈએ અને જ્યાં સુધી ધારાસભાનો હેતુ જોગવાઈની

ભૂતલક્ષી અસર હોઈ શકે તેવો જરૂરી ગર્ભિતાર્થ આપતા સ્પષ્ટ શબ્દો અથવા અન્ય સંજોગો ન હોય ત્યાં સુધી, રાજ્ય સરકારને એવી સત્તાથી સજ્જ કરવી ડહાપણભર્યું રહેશે નહીં જે અમુક વૈધાનિક અસરો અથવા પરિણામોને નિષ્ફળ બનાવે. જો વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ જોગવાઈનું અર્થઘટન કરવામાં આવે, તો સમેટાપ પૂર્ણ થયા પછી પણ સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત થયા પછી ગમે ત્યારે સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. આવી દૂરગામી સત્તા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ માં વાંચી શકાય નહીં. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪(૧) ના પરંતુકમાં દર્શાવેલ વૈધાનિક પરિણામ અમલમાં આવે તે પહેલાં સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો રહે છે. એકવાર વૈધાનિક પરિણામ, એટલે કે સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત થઈ હોવાની માની લેવાની કલ્પના, થઈ જાય અને સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત કરવાનો હુકમ પસાર થઈ જાય, પછી જોગવાઈ પૂર્ણ થઈ જાય છે અને ત્યાર પછી તે જોગવાઈમાંથી કોઈપણ મંડળી અથવા મંડળીઓના વર્ગને મુક્તિ આપવાનો કોઈ અર્થ રહેતો નથી. તેની ભૂતલક્ષી મુક્તિની મંજૂરી આપવી એ ધારાસભા માની લેવાની કલ્પના દ્વારા જે કરવા માંગતી હતી તેને રદબદલ કરવાની મંજૂરી આપવા સમાન બનશે. તેથી, હું અભિપ્રાય ધરાવું છું કે એવા દાવો પર સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ હેઠળની સત્તા વાપરવાનો ઇનકાર કરવામાં રાજ્ય સરકારે ભૂલ કરી છે કે તેનો ઉપયોગ ભૂતલક્ષી અસરે થઈ શકતો નથી તે દલીલમાં કોઈ ગુણદોષ નથી.

XXXXXX

૮. હવે એ યાદ રાખવું જોઈએ કે જ્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪(૧) ના પરંતુક હેઠળ સમય વીતી જવાથી સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત થાય છે ત્યારે તે કાયદાની માની લેવાની કલ્પનાના આધારે થાય છે, કારણ કે ધારાસભા દ્વારા નિશ્ચિત કરવામાં આવેલી સમયમર્યાદામાં લિક્વિડેટર તરફથી કોઈ આખરી અહેવાલ મળ્યો ન હતો. માની લેવાની કલ્પના ઉભી કરવી જરૂરી હતી કારણ કે ધારાસભા જાગૃત હતી કે સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત કરવા માટે લિક્વિડેટર દ્વારા આખરી અહેવાલ રજૂ કરવા માટેની તમામ વિધિઓ પૂર્ણ થઈ ન હતી. સદર અધિનિયમ દ્વારા કલ્પના કર્યા મુજબ સામાન્ય રીતે સમેટાપની કાર્યવાહીની સમાપ્તિ નિર્ધારિત સમયમાં મેળવી શકાઈ ન હોવાથી, જેને ધારાસભા વ્યાજબી ગણતી હતી, તેથી તેણે હસ્તક્ષેપ કરવો પડ્યો, અને જાણે કે તમામ વિધિઓ પૂર્ણ થઈ ગઈ હોય તેમ કાલ્પનિક સમાપ્તિ માટેની જોગવાઈ કરવી પડી. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪(૧) ના પરંતુક દ્વારા ઉભી કરાયેલી માની લેવાની કલ્પનાના જોરે જ સમેટાપની કાર્યવાહી સમાપ્ત થયેલી ગણવાની રહે છે અને તે અસરે હુકમ પસાર કરવાનો રહે છે જાણે કે લિક્વિડેટરનો આખરી અહેવાલ રજિસ્ટ્રારને મળી ગયો હોય. જો આ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે તો તે સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રારે મંડળીની નોંધણી આખરી રદ કરવા માટે મંડળીના સભ્યોની સામાન્ય સભા બોલાવવાનો નિર્દેશ આપવો જરૂરી રહેશે. એકવાર માની લેવાની કલ્પનાના આધારે સમેટાપની કાર્યવાહીનો અંત આવે પછી, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૭ હેઠળ સમેટાપની કાર્યવાહી નવેસરથી શરૂ કરવાનો

કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકતો નથી. આપું અર્થઘટન કાલ્પનિક સમાપ્તિને અર્થહીન બનાવી દેશે.”

[૨૩] એચ.એમ. જોશી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, ક્યાંય એવું ઠરાવવામાં આવ્યું નથી કે સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવાના કારણે, લિક્વિડેટર અન્ય કાર્યો બજાવવા માટેનો તેનો અધિકાર કે સત્તા ગુમાવશે, અથવા સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવાના કારણે, મંડળીનું અસ્તિત્વ મટી જશે અને પરિણામે, મંડળી દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાનૂની કાર્યવાહી ઉપશમિત અથવા સમાપ્ત થઈ જશે. તેથી, એચ.એમ. જોશી (ઉપર મુજબ) ના કેસનો ચુકાદો અપીલકર્તાઓ માટે લિક્વિડેટર તરીકે કાર્ય કરવાની લિક્વિડેટરની સત્તાના પાસા પર અથવા સમેટાપના હુકમની તારીખથી વધુમાં વધુ સાત વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થવા પર મંડળી દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાનૂની કાર્યવાહીના અંતના પાસા પર કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં.

[૨૪] જ્યાં સુધી એ દલીલનો સવાલ છે કે રાજ્ય સરકાર કલમ ૧૬૧ હેઠળ ભૂતલક્ષી અસરે મુક્તિ લાગુ કરી શકે નહીં અને કલમ ૧૬૧ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ નોટિફિકેશન ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૬૬(૩) ના ભંગમાં બહાર પાડવામાં આવ્યું હોવાથી અમાન્ય છે, તો એ નોંધવું જરૂરી છે કે આ કોર્ટ જણાવાય છે કે લિક્વિડેટર કલમ ૧૧૪ ની માની લેવાની કલ્પનાના

કારણે કાર્ય કરવાની તેની સત્તા ગુમાવતો નથી અને આવી માની લેવાની કલ્પના પર લાવડ દાવાની કાર્યવાહી ઉપશમિત કે સમાપ્ત થશે નહીં, તેથી ભૂતલક્ષી અમલ વિશેનો મુદ્દો અને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલ નોટિફિકેશનની અમાન્યતા વિશેનો મુદ્દો વિચારણામાં લેવો સુસંગત નથી. કોઈપણ કેસમાં, અરજદારો દેવાદારો અને જામીનદારો હોવાને નાતે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ હેઠળ રાજ્ય સરકાર દ્વારા લેવાયેલા પગલાંને પડકારવા માટે હક્કદાર નથી, કારણ કે સદર અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈમાંથી મંડળીને મુક્તિ આપવાનો મુદ્દો સંપૂર્ણપણે રાજ્ય સરકાર અને મંડળી વચ્ચેનો છે.

[૨૫] જ્યાં સુધી એ દલીલનો સવાલ છે કે સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવા પર, મંડળીની નોંધણી રદ થયેલી ગણાશે, તો એ નોંધવું જરૂરી છે કે કલમ ૨૦ રજિસ્ટ્રાર દ્વારા મંડળીની નોંધણી રદ કરવા માટે અલગ હુકમ પસાર કરવાની કલ્પના કરે છે. તેથી, રજિસ્ટ્રાર આવો હુકમ પસાર ન કરે ત્યાં સુધી, મંડળીની નોંધણી ચાલુ રહેશે. સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ માં કોઈ માની લેવાની કલ્પના નથી. જ્યારે સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવાના કારણે મંડળીની નોંધણી રદ થયેલી ગણાતી નથી, ત્યારે સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાના કારણે લાવડ દાવાની કાર્યવાહી આપોઆપ ઉપશમિત કે સમાપ્ત થશે નહીં. તેથી, કલમ ૧૧૪ મુજબ સમેટાપની કાર્યવાહી

બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવા પર મંડળીની નોંધણી આપોઆપ રદ થઈ જશે તેવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં.

[૨૬] જો કે, વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ કોર્પોરેશન બેંક (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો અને દર્શાવ્યું હતું કે ચુકાદાના ફક્ત નંબર ૧૭ માં અવલોકન કર્યા મુજબ કાયદો સુસ્થાપિત છે કે કાનૂની માની લેવાની કલ્પનાની અસર જાણીતી છે, તેને પૂર્ણ અસર આપવી જોઈએ, તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવી જોઈએ. જો કે, ઉપર અવલોકન કર્યા મુજબ, જો સમેટાપની કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ હોવાનું ગણાવાની કાનૂની માની લેવાની કલ્પનાની અસર આપવામાં આવે તો પણ, તે અરજદારોના કેસને આગળ લઈ જશે નહીં, કારણ કે લિક્વિડેટરની સત્તા અને લાવડ દાવાની કાર્યવાહીને કલમ ૧૧૪ ની માની લેવાની કલ્પનાથી કોઈ અસર થતી નથી. જો કે, આ જ ચુકાદામાં, ફક્ત નંબર ૨૫ માં કરાયેલા અવલોકનોનો સંદર્ભ આપવો જરૂરી છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે :—

૨૫. વધુમાં નોટિફિકેશનને ભૂતલક્ષી અસર આપવામાં આવી હોવાથી તેણે જે હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવા માંગ્યો હતો તેના નિકષ પર તેનું અર્થઘટન કરવું જોઈએ. સદર અધિનિયમનો ઉદ્દેશ્ય શોધવા માટે આ પ્રકારના કેસમાં હેતુલક્ષી અર્થઘટનનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવો જોઈએ. જ્યારે કોઈ કાયદાને એવી રીતે ધ્યાનમાં

લઈ શકાય નહીં જે તેના ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ બનાવે, ત્યારે ધારાસભા તેનાથી ઉદ્ભવતા પરિણામોથી જાગૃત હોવાનું મનાય છે. કાયદાને એવી રીતે ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ જેથી તે ધારે છે કે તે વ્યાજબી પરિણામ મેળવવા માટે સેવા આપે છે. કાયદાને એવી રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે નહીં જેથી કસૂરદારોને પ્રોત્સાહન મળે અને કાયદાનું પાલન કરનારાઓને નાસીપાસ કરવામાં આવે.”

[૨૭] તેવી જ રીતે સ્ટેટ ઓફ બોમ્બે (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે અને અવલોકન કર્યું છે કે જ્યારે કોઈ કાયદો એવું બનાવે છે કે કંઈક કરવામાં આવ્યું હોવાનું ગણાશે, જે વાસ્તવમાં સત્યમાં કરવામાં આવ્યું ન હતું, ત્યારે કોર્ટ કયા હેતુઓ માટે અને કઈ વ્યક્તિઓ વચ્ચે વૈધાનિક માની લેવાની કલ્પનાનો આશરો લેવાનો છે તે નક્કી કરવા માટે હક્કદાર અને બંધાયેલી છે અને વૈધાનિક માની લેવાની કલ્પનાને પૂરેપૂરી અસર આપવી જોઈએ અને તેને તેના તાર્કિક અંત સુધી લઈ જવી જોઈએ. આવા અવલોકનો સૂચવશે કે સદર કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓ અને સદર કાયદા પાછળના હિત અને હેતુને અણગણ **Severe** કરીને વૈધાનિક માની લેવાની કલ્પનાને આંધળી રીતે અનુસરવાની નથી.

[૨૮] ઈનકમ ટેક્સ કમિશનર, દિલ્હી (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં અન્ય એક ચુકાદો એ જ ગુણોત્તર પર છે, જેની ચર્ચા કરવી જરૂરી નથી.

[૨૯] જો કે, આ તબક્કે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૨૭૫/૨૦૧૩ માં આપવામાં આવેલ મૃતક મંગુબેન રતિલાલ ઠક્કર વિ. ગુજરાત રાજ્ય – કૃષિ અને સહકાર વિભાગના કેસમાં શ્રી પરીખ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા આ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવો જરૂરી છે, જ્યાં ફકરા નંબર ૨૪ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે મદ્રાસ કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૩૨ ની કલમ ૬૦ જેવી કેટલીક જોગવાઈઓ રાજ્ય સરકાર માટે સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે જ્યાં અનેક જોગવાઈઓ જટિલ પરિસ્થિતિઓની વ્યાપક માંગને પહોંચી વળવા માટે સક્ષમ નથી જે સદર અધિનિયમના કામકાજ દરમિયાન ઉદ્ભવી શકે છે. ફકરો નંબર ૨૪ નીચે મુજબ વંચાય છે :—

“૨૪. આ સંદર્ભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ચીંધ્યું હતું કે સદર અધિનિયમની સ્પષ્ટ નીતિ હતી અને સ્પષ્ટ માર્ગદર્શિકા પણ છે. સદર અધિનિયમની અનેક જોગવાઈઓ છે જે મંડળીઓની નોંધણી, સભ્યોના હક અને જવાબદારીઓ, નોંધાયેલ મંડળીઓની ફરજો, નોંધાયેલ મંડળીઓ મિલકત અને ભંડોળ, તપાસ અને નિરીક્ષણ, મંડળીઓની સમિતિઓનું અતિક્રમણ, મંડળીઓનું વિસર્જન, સરચાર્જ અને જમી, મધ્યસ્થતા વગેરેને સ્પર્શે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના જણાવ્યા મુજબ, જોગવાઈઓ સામાન્ય રીતે આમુખમાં દર્શાવેલ ઉદ્દેશ્યને આગળ ધપાવવા

માટે ઘડવામાં આવી છે. પરંતુ, જોગવાઈઓ અનેક હોવા છતાં, તે જટિલ પરિસ્થિતિઓની વ્યાપક માંગને પહોંચી વળવા માટે સક્ષમ નથી જે સદર અધિનિયમના કામકાજ અને મંડળીઓની રચના અને કામગીરી દરમિયાન ઉદ્ભવી શકે છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે વધુમાં ચર્ચિત્વ હતું કે સદર અધિનિયમની કેટલીક જોગવાઈઓનો વધુ પડતો કડક અમલ પોતે જ પ્રસંગોપાત સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યોને આગળ ધપાવવાને બદલે તેને નિષ્ફળ બનાવવામાં પરિણમી શકે છે અને આવી પરિસ્થિતિઓ પૂરી પાડવા માટે જ સરકારને કલમ ૬૦ દ્વારા સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓની પ્રસંગોપાત કડકતાને હળવી કરવાની અને સદર અધિનિયમના ઉદ્દેશ્યોને આગળ ધપાવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. પરિણામે, સર્વોચ્ચ અદાલતના જણાવ્યા મુજબ, કલમ ૬૦ એ રાજ્ય સરકારને નોંધાયેલ મંડળીને સદર અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓમાં થી મુક્તિ આપવાની અથવા નિર્દિષ્ટ ફેરફારો સાથે આવી જોગવાઈ સદર મંડળીને લાગુ પડશે તેવો નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપી છે.”

[૩૦] નયનાબેન જશવંતસિંહ વિહોલ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, આ કોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ઠરાવ્યું છે કે કલમ ૧૬૧ હેઠળની સત્તાઓના આધારે, સમેટાપની કાર્યવાહી મંડળીના સમેટાપની તારીખ પછી સાત વર્ષથી આગળ લંબાવી શકાય નહીં અને કલમ ૧૬૧ હેઠળ લંબાવવા માટે આપવામાં આવેલી

સત્તા ભવિષ્યલક્ષી સ્વરૂપની છે જેનો ઉપયોગ ભૂતલક્ષી અસરે થઈ શકતો નથી અને તે કલમ ૧૧૪ ની વાસ્તવિક તાકાતને અસર કરશે. જો કે, કેસના તથ્યોમાં, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, આ ચુકાદો અરજદારોને કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં.

[૩૧] ઉપર જણાવેલ કારણોસર, તમામ અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવે છે. તમામ અરજીઓમાં રૂલ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે.

[૩૨] અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટે જો કે છ અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે વચગાળાની રાહત ચાલુ રાખવા અરજ કરી. બેંક તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પરીખે આવી અરજી મંજૂર કરવા સામે સખત વિરોધ દર્શાવ્યો. કોર્ટ જણાવાય છે કે વચગાળાની રાહત આજ સુધી અમલમાં રહી હોવાથી અને ઉનાળુ વેકેશન આવી રહ્યું હોવાથી, જો અમલમાં રહેલી વચગાળાની રાહત ૬ (છ) અઠવાડિયાના સમયગાળા માટે ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો ન્યાયના હિત સચવાશે. તે મુજબ હુકમ કરવામાં આવે છે.”

૨. બાર પરના વિદ્વાન કાઉન્સેલોએ ગોવા સ્ટેટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. કૃષ્ણા નાથ એ. ના કેસમાં, જે (૨૦૧૯) ૨૦ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ ૩૮ માં રિપોર્ટ થયેલ છે, સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદા તરફ અમારું ધ્યાન દોર્યું છે, જેમાં મહારાષ્ટ્ર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૦ ની સમાન જોગવાઈઓ

સાથે કામ કરતી વખતે, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે ધિરાણ આપનાર બેંકના વસૂલાતના હકો સદર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૯ અને ૧૧૦ માં નિર્દિષ્ટ લિક્વિડેશન / સમેટાપની જોગવાઈઓના કારણે સદર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ નિષ્ફળ જતાં નથી.

૩. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે, વિગતવાર કારણો અને ચર્ચા સાથે ઠરાવ્યું છે કે સદર વસૂલાતના હકો રજિસ્ટ્રાર ઓફ સોસાયટીઝ અથવા ધિરાણ આપનાર બેંક દ્વારા પણ આગળ ધપાવી શકાય છે. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષના અપીલકર્તા પોતે બેંક હતા જે મહારાષ્ટ્ર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સદર કેસમાં નીમાયેલા લિક્વિડેટર હતા, જેમણે સહકારી મંડળી એટલે કે ગોવા, દમણ એન્ડ દીવ કોઓપરેટિવ ફિશરીઝ ફેડરેશન લિમિટેડને નાણા પૂરા પાડ્યા હતા, જે મહારાષ્ટ્ર કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૦ ની જોગવાઈઓ હેઠળ લિક્વિડેશનમાં ગઈ હતી.

૪. તારીખ ૨૦/૦૮/૨૦૧૯ ના રોજ આપવામાં આવેલા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના સદર ચુકાદાનો સુસંગત ભાગ, જે અમારા નમ્ર અભિપ્રાય મુજબ, હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલોમાં અમારી સમક્ષ ઉપસ્થિત તમામ પ્રશ્નોને સંપૂર્ણપણે આવરી લે છે અને જે, નિઃશંકપણે, અમને બાંધે છે, તે સરળ સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવેલ છે.

“૧૬. મંડળી અને લિક્વિડેટરે મંડળીના તમામ કસૂરવાર સભ્યો સામે વસૂલાતના કેસો દાખલ કર્યા હતા જેમને લોન આપવામાં આવી હતી. બેંકે મંડળીને કુલ રૂ. ૨૫૦ લાખ આપ્યા હતા અને સદર મંડળીના લિક્વિડેટર તરીકે બેંક દ્વારા ચાર્જ લીધા પછી, બેંક પાસે મુદલ રકમ તરીકે રૂ. ૨૪૧ લાખ અને વ્યાજ પેટે રૂ. ૨૩૩ લાખ બાકી નીકળતા હતા. લિક્વિડેટર બેંકના પ્રયાસોના કારણે બાકી લેણાં ઘટીને મુદલ પેટે રૂ. ૩૭ લાખ અને વ્યાજ પેટે રૂ. ૧૫૪ લાખ થઈ ગયા હતા. એ ઉદ્દેશ કરવો સુસંગત છે કે બેંકે વધુમાં ચીંધ્યું છે કે કસૂરવાર સભ્યો સામે દાખલ કરાયેલા કેસોમાંથી, જરૂર કેસોમાં કોઓપરેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં સ્ટે હુકમ મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. એ પણ ચીંધવામાં આવ્યું છે કે ૮૦ કેસો ઝોનલ રિકવરી ઓફિસો એટલે કે આસિસ્ટન્ટ રજિસ્ટ્રાર, કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ સેલ્સ એન્ડ રિકવરી ઓફિસર પાસે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૫૬ હેઠળ પેનિંગ હતા. તેથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૯ હેઠળ સમેટાપની સમાપ્તિ કડક રીતે લાગુ કરી શકાય નહીં જેથી રકમની વસૂલાતના વૈધાનિક હેતુનો મૂળ ઉદ્દેશ્ય જ નિષ્ફળ જાય.

૧૭. એ પણ સબમિટ કરવામાં આવે છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૯(૧) હેઠળ સમય વીતી જવાથી, વસૂલાતની કાર્યવાહીનો અંત આવી શકે નહીં. એ પણ વધુમાં ચીંધવામાં આવ્યું છે કે કસૂરવાર સભ્યો પાસેથી જાહેર નાણાંની

વસૂલાત અત્યંત જરૂરી છે અન્યથા અપીલકર્તા-બેંકને મોટું નાણાકીય નુકસાન થશે. ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ વચગાળાનો સ્ટે બેંકના હિત વિરુદ્ધ જઈ શકે નહીં. આમ, કલમ ૧૦૯ ની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન એવી રીતે કરવું જોઈએ જેથી વસૂલાત માટેની કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકાય. કોર્ટનો વચગાળાનો હુકમ કોઈપણ પક્ષકારના હિત વિરુદ્ધ કામ કરી શકતો ન હોવાથી, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૯ ની જોગવાઈનું અર્થઘટન એવી રીતે થવું જોઈએ કે તેનો ઉપયોગ કસૂરવાર સભ્યો પાસેથી વસૂલાત રોકવા માટે થાય નહીં.

૧૮. હાલના કેસના તથ્યો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે મંડળીના સમેટાપનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે અને લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી છે કારણ કે મંડળી યોગ્ય વ્યક્તિઓને લોન આપવાના અને તેની વસૂલાતના તેના જાહેર કરેલા ઉદ્દેશ્યો પ્રાપ્ત કરવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગઈ છે. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કલમ ૧૦૯ હેઠળ નિશ્ચિત કરાયેલા ચોક્કસ સમયગાળા પછી મંડળીનું લિક્વિડેશન સમાપ્ત થઈ ગયું છે. જો કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૯ ના પેટા-ખંડ (૧) હેઠળ નિશ્ચિત કરાયેલા સમય વીતી જવાથી, કલમ ૧૦૯(૨) હેઠળ હુકમ કર્યા મુજબ લિક્વિડેટર તરફથી આખરી અહેવાલ મળવા પર રજિસ્ટ્રાર દ્વારા કાર્યવાહી સમાપ્ત કરવાની રહે છે. જો કે, તે જ સમયે, રજિસ્ટ્રાર પાસે કલમ ૧૦૯(૧) હેઠળ નિશ્ચિત કરાયેલા ૬ વર્ષના સમયગાળાને એક સમયે એક વર્ષથી વધુ નહીં અને કુલ મળીને ચાર વર્ષથી વધુ નહીં, અને વધુમાં વધુ ૧૦ વર્ષ માટે

લંબાવવાની સત્તા છે. જો સમય લંબાવવામાં ન આવે તો, ૬ વર્ષ પૂરા થવા પર અથવા લંબાવેલા સમયગાળાના અંતે સમેટાપનો અંત આવે છે. કુલ સમયગાળો ૧૦ વર્ષનો હોઈ શકે છે. કલમ ૧૦૯ નું બીજું પરંતુક સ્પષ્ટ કરે છે કે જો રજિસ્ટ્રાર એવા તારણ પર આવે છે કે લિક્વિડેટર તેના નિયંત્રણ બહારના કારણોસર લિક્વિડેશનનું કામ પૂર્ણ કરી શક્યા નથી, તો તેઓ લિક્વિડેટરને તેમનો અહેવાલ રજૂ કરવા જણાવશે. અહેવાલ મળ્યા પછી, જો રજિસ્ટ્રારને સંતોષ થાય કે અસ્કયામતો, મિલકતોની વસૂલાત, મિલકતોનું વેચાણ હજુ વસૂલ કરવાનું બાકી છે, તો તેઓ લિક્વિડેટરને સમગ્ર કામગીરી પૂર્ણ કરવા અને માત્ર સમેટાપના હેતુઓ માટે પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા અને લિક્વિડેટર પાસેથી અહેવાલ મળ્યાની તારીખથી ગણતરી કરતા એક વર્ષથી વધુ ન હોય તેવા સમયગાળામાં તેમનો અહેવાલ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપશે.

૧૯. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૦૯(૨) માં બિન-ઓબ્સ્ટેન્ટે ખંડ સમાવિષ્ટ છે જે લિક્વિડેટર પાસેથી આખરી અહેવાલ મળવા પર લિક્વિડેશન કાર્યવાહી સમાપ્ત કરવાની સત્તા રજિસ્ટ્રારને આપે છે. લિક્વિડેટર અહેવાલમાં જણાવશે કે મંડળીની લિક્વિડેશન કાર્યવાહી બંધ થઈ ગઈ છે, અને સમેટાપ કેવી રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યું છે અને મંડળીની મિલકત અને દાવાનો નિકાલ કેવી રીતે કરવામાં આવ્યો છે અને તેમાં સભ્યોના શેર અથવા હિત સહિતની તેની 'જવાબદારીઓ' ચૂકવ્યા પછી લિક્વિડેશનમાં રહેલી મંડળીના ખાતામાં જમા

બોલતી રકમ, જો કોઈ હોય તો, સમેટાપના ખર્ચ સહિત લિક્વિડેશનના ખાતાનો સારાંશ દર્શાવતું પત્રક સામેલ રહેશે અને વધારાની રકમનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો જોઈએ તે સૂચવશે.

૨૦. સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ વધારાની અસ્કયામતોના નિકાલ સાથે સંબંધિત છે. જો તેઓ નિર્દિષ્ટ કરે કે આવી વધારાની રકમનો ઉપયોગ ચોક્કસ હેતુ માટે કરવામાં આવશે અથવા બંને હેતુઓ માટે ઉપયોગ કરી શકાય તો રાજ્ય સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી રજિસ્ટ્રાર દ્વારા તેના સભ્યો વચ્ચે કાં તો વહેંચણી કરવી જોઈએ.

૨૧. એ સ્પષ્ટ થાય છે કે લિક્વિડેશન કાર્યવાહી સમાપ્ત થવા પર, સભ્યો દ્વારા લેવામાં આવેલા દેવા માટેની તેમની જવાબદારીનો અંત આવતો નથી. સદર અધિનિયમમાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે પૂરી પાડે કે એકવાર સમેટાપનો સમયગાળો પૂરો થઈ જાય પછી, સભ્યો દ્વારા મેળવેલી લોન માટેની તેમની જવાબદારી જે તેમના હાથમાં છે, અને જેના માટે વસૂલાતની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ છે તેનો અંત આવી જશે. સભ્યો સામે વસૂલાતની કાર્યવાહી આપોઆપ સમાપ્ત થવાની કોઈ કલ્પના કરવામાં આવી નથી. બીજી બાજુ, મંડળીનું લિક્વિડેશન કરવા માટે નિશ્ચિત કરાયેલ સમયગાળો પૂર્ણ થવા પર, સભ્યોના શેર અથવા હિત સહિત તેની જવાબદારીઓ ચૂકવ્યા પછી લિક્વિડેશનમાં રહેલી મંડળીના

ખાતામાં જમા બોલતી રકમ અંગેનો આખરી અહેવાલ રજૂ કરવાનો હોય છે. આમ, લિક્વિડેશનના કિસ્સામાં પણ વધારાની રકમ પ્રત્યે જવાબદારી રહે છે અને જવાબદારીઓનો અંત આવતો નથી. જો મંડળીના લિક્વિડેશન માટે નિશ્ચિત કરાયેલ સમયગાળો પૂરો થઈ જાય તો પણ, તેનાથી શરૂ કરવામાં આવેલી અને અપીલો પેન્ડિંગ હોય તેવી વસૂલાત માટેની કાર્યવાહી સમાપ્ત થતી નથી.

૨૨. એ સુસ્થાપિત કાયદો છે કે જ્યારે કોર્ટ દ્વારા કાર્યવાહી પર સ્ટે આપવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે કોઈ પણ વ્યક્તિને તેના વાંક વિના સહન કરવાનું બનાવી શકાય નહીં અને જે વ્યક્તિ વચગાળાના સ્ટે સિવાય જવાબદારી ધરાવે છે, તેને કોર્ટના વચગાળાના હુકમોના આધારે લાભ લેવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. અમરજીત સિંહ વિ. દેવી રતન, (૨૦૧૦) ૧ એસસીસી ૪૧૭ માં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કોર્ટના કૃત્યથી કોઈ વ્યક્તિ સહન કરી શકે નહીં અને વચગાળાના હુકમનો પક્ષકાર દ્વારા મેળવેલ અયોગ્ય લાભ તટસ્થ થવો જોઈએ. કોર્ટે ક્યારેય મુકદ્દમાબાજને કાનૂની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરીને ગેરકાયદેસરતા ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. અપ્રામાણિકતા અને કાનૂની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ કરવાનો કોઈપણ પ્રયાસ અસરકારક રીતે ડામી દેવાય અને કોર્ટની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગ દ્વારા કોઈને પણ ખોટો, બિનઅધિકૃત કે અન્યાયી લાભ ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવાની કોર્ટની પરાકાષ્ઠાની ફરજ છે. અણહક્કના લાભો કે અન્યાયી નફો મેળવવા માટે કોઈને પણ ન્યાયિક પ્રક્રિયાનો ઉપયોગ

કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં. જ્યાં સુધી કોર્ટો કેસો સાથે કામ કરતી વખતે વ્યવહાર અભિપ્રાય ન અપનાવે ત્યાં સુધી પુનઃસ્થાપનાની વિભાવનાનો હેતુ અને સાચો અર્થ પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી. કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

“૧૮. રામ કૃષ્ણ વર્મા વિ. યુ.પી. રાજ્ય (૧૯૯૨) ૨ એસસીસી ૬૨૦ માં, આ કોર્ટે ગ્રીડલેઝ બેંક લિમિટેડ વિ. આઈટીઓ, (૧૯૮૦) ૨ એસસીસી ૧૯૧ માં તેના અગાઉના ચુકાદા પર આધાર રાખતી વખતે સમાન મુદ્દાની તપાસ કરી હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે કોર્ટના કૃત્યથી કોઈ વ્યક્તિ સહન કરી શકે નહીં અને જો વચગાળાનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હોય અને અરજદાર તેનો લાભ લે છે અને આખરે અરજીમાં કોઈ ગુણદોષ ન હોવાનું જણાય છે અને તે ફગાવી દેવામાં આવે છે, તો ન્યાયના હિત માટે જરૂરી છે કે કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો આશરો લેનાર પક્ષકાર દ્વારા મેળવેલ કોઈપણ અણહક્કનો કે અયોગ્ય લાભ તટસ્થ થવો જોઈએ.”

(ભાર મૂક્યો છે)

૨૩. પુનઃસ્થાપનાનો સિદ્ધાંત આખરી નિર્ણય વખતે પક્ષકારને સંપૂર્ણ ન્યાય કરવાની, અને કેસની તથ્યલક્ષી પરિસ્થિતિમાં વચગાળાના હુકમની અસરને દૂર કરવાની કોર્ટો પર ફરજ લાદે છે. સાઉથ ઈસ્ટર્ન કોલફીલ્ડ્સ લિમિટેડ વિ. એમ.પી. રાજ્ય, (૨૦૦૩) ૮ એસસીસી ૬૪૮ માં, એવું અવલોકન કરવામાં

આવ્યું હતું કે કોઈ પક્ષકાર મુકદ્દમાનો લાભ લઈ શકે નહીં, જો મુકદ્દમો હારી જાય તો વિલંબના કારણે મેળવેલો લાભ જતો કરવો પડશે.

૨૪. પુનઃસ્થાપનાની વિભાવના એ ક સામાન્ય કાયદાનો સિદ્ધાંત છે અને તે અન્યાયી સમૃદ્ધિ કે અન્યાયી લાભ સામેનો ઉપાય છે. ગેરકાયદેસરતા ચાલુ રાખવા માટે મુકદ્દમાબાજ દ્વારા કોર્ટનો સાધન તરીકે ઉપયોગ કરી શકાય નહીં. જે વ્યક્તિ કાયદાની સાચી બાજુએ છે, તેને એવું લાગવું જોઈએ નહીં કે જો તેને મુકદ્દમામાં ઢસડવામાં આવે, અને તે જીતે, તો ૨૦ કે ૩૦ વર્ષ પછી તે હારનાર સાબિત થશે અને ખોટું કરનાર વાસ્તવિક લાભાર્થી બનશે. આમ, જે સભ્યોએ અપીલમાં કે વસૂલાતની કાર્યવાહી પર સ્ટે મેળવ્યો છે અથવા કેસ પેન્ડિંગ છે, તેઓ સદર અધિનિયમ હેઠળ લિક્વિડેટર માટે નિશ્ચિત કરાયેલ સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હોવાના તથ્યનો લાભ લઈ શકતા નથી.

૨૫. એકવાર અહેવાલ રજૂ થઈ જાય પછી, રજિસ્ટ્રારે અહેવાલની શરતો અનુસાર કાર્યવાહી કરવાની રહે છે અને આવા સંજોગોમાં જ્યારે સભ્યો સામે વસૂલાતની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હોય અને મંડળી તેના સભ્ય માટે બેંકો પાસેથી લોન લીધી હોય, ત્યારે વાસ્તવિક નાણાં લેણદાર એટલે કે બેંક પાસે જવા જોઈએ કે જે સભ્યોના હાથમાં રહેલા જાહેર નાણાંની વસૂલાતથી લાભાન્વિત થવાની છે. આવા કેસોમાં વસૂલાતથી જે વ્યક્તિ લાભાન્વિત થવાની હોય તેને કાર્યવાહીની

નોટિસ મોકલવી રજિસ્ટ્રાર માટે યોગ્ય રહેશે. હાલના કેસમાં, બેંક પોતે જ મુખ્ય ધિરાણકર્તા વત્તા લિક્વિડેટર છે. કાર્યવાહીનો અંત આવી શકે નહીં. આમ, અમારા વિચારપૂર્વકના અભિપ્રાય મુજબ, વસૂલાતની કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા અને કસૂરવાર સભ્યો પાસેથી વસૂલાત કરવા માટે બેંક મુક્ત છે. માત્ર મંડળીના લિક્વિડેશન પર, અથવા લિક્વિડેશન માટે નિશ્ચિત સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હોવાના તથ્ય પર, લોન માટે સભ્યોની જવાબદારી નાબૂદ થઈ ગઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં. મનસ્વી રીતે લોનની વહેંચણી અને વસૂલ કરવામાં નિષ્ફળતા એ જ મુખ્ય આધાર હતો જેના આધારે મંડળીના સમેટાપનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૬. હાઈકોર્ટનો વિપરીત નિર્ણય રદ થવાને પાત્ર છે અને આથી રદ કરવામાં આવે છે. જો કે એકવાર કાર્યવાહી પૂરી થઈ જાય પછી લિક્વિડેટર ચાલુ રહી શકતા નથી. આવા કેસોમાં રજિસ્ટ્રાર દ્વારા લેણદારોને અને જે વ્યક્તિઓના લાભ માટે વસૂલાત કરવાની હોય તેમને કોર્ટ/ટ્રિબ્યુનલો/રિકવરી ઓફિસર વગેરેના માધ્યમમાં પેનિંગ કાર્યવાહી ચાલુ રાખવા માટે નોટિસ આપવી જોઈએ. અમે ઠરાવીએ છીએ કે અપીલકર્તા બેંક પેનિંગ કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે. સદર મર્યાદા સુધી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.”

૫. તેથી, અમે અમારી સમક્ષ સમાવિષ્ટ ગુજરાત કોઓપરેટિવ સોસાયટીઝ

એક્ટ, ૧૯૬૧ ની જોગવાઈઓના અર્થઘટન પર વધુ કંઈ કહેવાનો પ્રસ્તાવ મૂકતા નથી અને અમારા અભિપ્રાય મુજબ હાથપરનો વિવાદ ગોવા સ્ટેટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. કૃષ્ણા નાથ એ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ઉપરોક્ત સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવાયેલ છે. જ્યાં સુધી આ કેસના તથ્યોનો સવાલ છે, અમે હાલના કેસમાં તારીખ ૦૪/૦૧/૨૦૨૧ ના રોજ એક વિગતવાર વચગાળાનો હુકમ પસાર કર્યો હતો જે પણ સરળ સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવેલ છે.

“૧. બાબતો પર કંઈક અંશે લંબાણપૂર્વક દલીલો કરવામાં આવી છે. અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલે ૧૯૮૫ (૨) જી.એલ.આર. ૧૦૮૭ માં રિપોર્ટ થયેલ ભાવનગર ડિસ્ટ્રિક્ટ કો-ઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. એચ.એમ. જોશી ના કેસમાં આ કોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે, જેને ગુજરાત લો રિપોર્ટરના એ જ વોલ્યુમ એટલે કે ૧૯૮૫ (૨) જી.એલ.આર. ૧૩૮૦ માં રિપોર્ટ થયેલ ભાવનગર ડિસ્ટ્રિક્ટ કો-ઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા બહાલી આપવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે. અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલે દલીલ કરી છે કે ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૧૪ હેઠળની લિક્વિડેશન કાર્યવાહી સમેટાપના હુકમની તારીખથી સાત વર્ષની બહારની મર્યાદા પૂરી થવા પર સમાપ્ત થઈ ગઈ હોવાનું ગણાશે.

૨. જો કે, સામાવાળા-રજિસ્ટ્રાર, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી એચ.એમ. પરીખ દ્વારા એ સબમિટ કરીને ઉપરોક્ત દલીલનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે કે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૪(૨) હેઠળ કલ્પના કર્યા મુજબ હાલના કેસમાં વેચાણની ઉપજની વિગતો પૂરી પાડતો ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરનો કોઈ આખરી અહેવાલ મળ્યો ન હોવાથી, કાયદાની માની લેવાની કલ્પનાના જોરે સમેટાપના હુકમની તારીખથી સાત વર્ષ પૂરા થવા પર કાર્યવાહી સમાપ્ત થઈ ગઈ હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેમણે સબમિટ કર્યું કે ભાવનગર ડિસ્ટ્રિક્ટ કો-ઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો સદર ચુકાદો હાલના કેસને લાગુ પડશે નહીં કારણ કે ઓફિશિયલ લિક્વિડેટર દ્વારા કોઈ આખરી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી.

૩. હાલની અપીલો રિટ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેઓ સામાવાળા-મંડળી અને તેવી જ અન્ય સહકારી બેંકોના દેવાદારો/જમીનદારો છે. અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા સબમિટ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો ઉપરોક્ત સાત વર્ષના સમયગાળાની સમાપ્તિની તારીખે કેટલાક લેણાં બાકી હતા, જેને કાયદાના સુધારા દ્વારા સમેટાપના હુકમની તારીખથી ૧૨ વર્ષ સુધી લંબાવવામાં આવ્યો છે, તો પણ કાયદાની માની લેવાની કલ્પના અમલમાં

આવશે અને તેથી, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે તારીખ ૦૫/૦૫/૨૦૧૫ ના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ મારફતે રિટ અરજીઓ ફગાવી દેવામાં ભૂલ કરી છે.

૪. પ્રથમ દર્શનીય રીતે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ સાથે વાંચતા કલમ ૧૧૪ ની સમગ્ર જોગવાઈના સુસંગત વાંચન માટે, બાબતો પર વધુ વિચારણાની જરૂર રહેશે, ખાસ કરીને સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ ને ધ્યાનમાં રાખીને કે રાજ્ય સરકાર પાસે કોઈપણ મંડળીને આ અધિનિયમની આખી અથવા જોગવાઈઓના કોઈ ભાગની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા છે કે નહીં અને આ કેસોમાં એવું કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં?

૫. સામાવાળા તરફના વિદ્વાન કાઉન્સેલ, શ્રી એચ.એમ. પરીખ અને રાજ્ય તરફથી શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા સદર મંડળીઓના કેસમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૧૬૧ હેઠળ રાજ્યના સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમો રેકૉર્ડ પર મૂકી શકે છે. બંને પક્ષો સંક્ષિપ્ત સારાંશ, તારીખો અને બનાવોની યાદી અને તેમના દ્વારા આધાર રાખવાના કેસ લોનું સંકલન અને સુસંગત વૈધાનિક જોગવાઈઓ પણ તૈયાર કરી શકે છે.

૬. ઉપરોક્ત ઉપરાંત, દલીલોની કાર્યવાહી દરમિયાન, અપીલકર્તાઓ માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા એ પણ સબમિટ કરવામાં આવ્યું હતું કે અપીલકર્તાઓ,

જેઓ દેવાદારો/જમીનદારો છે, તેઓ સામાવાળા-બેંકોના લોન ખાતાઓનો નિકાલ કરવા માટે હજુ પણ તૈયાર છે, જે રજિસ્ટ્રાર દ્વારા મંડળી તરીકે અત્યાર સુધી રદ કરવામાં આવી નથી, તે જ ધોરણે જેમ અન્ય કેટલાક દેવાદારોના કેસોમાં કરવામાં આવ્યું છે. આ પ્રસ્તાવ પર, સામાવાળા તરફના વિદ્વાન કાઉન્સેલે સબમિટ કર્યું કે જ્યાં સુધી આવા દેવાદારો/જમીનદારો દ્વારા કોંક્રિટ પ્રસ્તાવ મૂકવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, સામાવાળા-મંડળીઓ આવી કોઈ ઓફર અથવા પ્રસ્તાવો પર વિચાર કરી શકે નહીં. જો કે, બંને વિદ્વાન કાઉન્સેલે અરજ કરી કે તેઓને આ દિશામાં પણ પ્રયાસો કરવા માટે થોડો સમય આપવા મંજૂરી આપવામાં આવે.

૭. અમે ચાર અઠવાડિયાના સમયગાળાનો સમય આપીએ છીએ. અપીલકર્તાઓ આજથી એક અઠવાડિયાના સમયગાળામાં સામાવાળા-બેંકોને તેમના લેણાંની ચૂકવણી માટે કોંક્રિટ પ્રસ્તાવો આપી શકે છે, જેના પર સામાવાળા સહકારી બેંકો દ્વારા આવા પ્રસ્તાવ મળ્યાના બે અઠવાડિયાના સમયગાળામાં વિચાર કરી શકાય છે. બંને પક્ષો સમાધાન માટે વાટાઘાટો કરવાનો પ્રયાસ કરી શકે છે. હાલની રિટ અપીલોમાં આ કોર્ટ સમક્ષ કાનૂની દલીલો ઉઠાવવાના તેમના હકોને બાધ આવ્યા વિના આ કરી શકાય છે.

૮. અરજ કર્યા મુજબ, તારીખ ૧૦/૦૨/૨૦૨૧ ના રોજ બાબતો બોર્ડ પર

રાખો.”

૬. અપીલકર્તા માટેના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી મૌનિષ ટી. પાઠક અને શ્રી ચિરાગ બી. પટેલ દ્વારા આજે બાર પર અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે સામાવાળા બેંકને સમાધાન માટેનો પ્રસ્તાવ આપવામાં આવ્યો હતો, જેનું પ્રતિનિધિત્વ વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી એચ. એમ. પરીખ કરી રહ્યા છે, પરંતુ સામાવાળા બેંક દ્વારા તે અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો છે, કારણ કે વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ શ્રી પરીખે સબમિટ કર્યું હતું કે સમાધાનની સ્કીમમાં વાર્ષિક ૬% ના દરે વ્યાજની ન્યૂનતમ ચુકવણીની જરૂર હતી, કારણ કે દેવાનું મુદલ નાણાં જે સદર દેવાદારો / જામીનદારો દ્વારા સમાધાન માટે ચૂકવવાની ઓફર કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી, સદર પ્રસ્તાવ સ્વીકારી શકાયો ન હતો.

૭. તેથી, તથ્યોમાં વધુ ઊંડાણપૂર્વક ગયા વિના, અમે અભિપ્રાય ધરાવીએ છીએ કે હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલો તે જ શરતોમાં નિકાલ થવાને પાત્ર છે, જેવું માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ગોવા સ્ટેટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. કૃષ્ણા નાથ એ. (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં ઠરાવ્યું છે.

૮. તે મુજબ, હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી. પરિણામે, જોડાયેલ સિવિલ એપ્લિકેશન પણ નિકાલ પામે

છે. આ અપીલોમાં મંજૂર કરાયેલ વચગાળાનો હુકમ, જો કોઈ હોય તો, રદ ગણાશે.

(ન્યાયમૂર્તિ ડૉ. વિનીત કોઠારી)

(ન્યાયમૂર્તિ ગીતા ગોપી)

પંકજ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.